Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

20. september 2017*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 3 lõige 1 ja artikli 4 lõige 2 – Lepingutingimuste ebaõiglase laadi hindamine – Välisvaluutas sõlmitud krediidileping – Täies ulatuses tarbija kanda olev vahetuskursirisk – Lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus – Hetk, mille seisuga tasakaalustamatust tuleb hinnata – Mõiste „lepingutingimused, mis on „koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles““ ulatus – Pangapoolse teavitamise tase

Kohtuasjas C-186/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) 3. märtsi 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. aprillil 2016, menetluses

Ruxandra Paula Andriciuc jt

versus

Banca Românească SA,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Prechal (ettekandja), A. Rosas, C. Toader ja E. Jarašiūnas,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. veebruari 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Ruxandra Paula Andriciuc jt, esindajad: *avocat* G. Piperea, *avocat* A. Dimitriu, *avocat* L. Hagiu ja *avocat* C. Șuhan,

– Banca Românească SA, esindajad: *avocat* R. Radu Tureac, *avocat* V. Rădoi ja *avocat* D. Nedea,

– Rumeenia valitsus, esindajad: R. H. Radu, L. Lițu, M. Chicu ja E. Gane,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

– Euroopa Komisjon, esindajad: C. Gheorghiu, G. Goddin ja D. Roussanov,

olles 27. aprilli 2017. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 3 lõiget 1 ja artikli 4 lõiget 2.

2 Taotlus esitati ühelt poolt Ruxandra Paula Andriciuci ja 68 muu isiku ning teiselt poolt Banca Românească SA (edaspidi „pank“) vahelise kohtuvaidluse raames, mille ese on selliste krediidilepingu tingimuste väidetav ebaõiglane laad, mis näevad eeskätt ette krediidi tagastamise samas välisvaluutas, milles see anti.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 artikkel 1 sätestab:

„1. Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.

2. Lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel põhikirjasätetel või õigusnormidel ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse.“

4 Selle direktiivi artikli 3 lõige 1 sätestab:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

5 Direktiivi artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [täpsustatud tõlge]

6 Direktiivi artikkel 5 sätestab:

„Lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. […]“.

Rumeenia õigus

7 Tsiviilseadustiku (Cod Civil) artiklis 1578 oli põhikohtuasjas kõne all olevate lepingute sõlmimise kuupäeval kehtivas redaktsioonis sätestatud:

„Laenuga kaasnev kohustus on alati piiratud lepingus sätestatud summaga.

Kui kurss peaks enne maksetähtpäeva tõusma või langema, peab võlgnik tagastama laenatud summa ning ta on kohustatud selle tagastama ainult maksmise hetkel kehtivas valuutas.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

8 Eelotsusetaotlusest nähtub, et 2007. ja 2008. aastal sõlmisid põhikohtuasja apellandid, kes said oma tulu sel ajavahemikul Rumeenia leudes (RON), pangaga krediidilepingud Šveitsi frankides (CHF) kinnisvara ostuks, muude laenude rahastamiseks või isiklikeks vajadusteks.

9 Iga sellise lepingu artikli 1 lõike 2 kohaselt olid põhikohtuasja apellandid kohustatud tasuma krediidi kuumakseid samas valuutas, milles see oli antud, see tähendab Šveitsi frankides; sellest tulenevalt jäi täies ulatuses nende kanda vahetuskursirisk, mis väljendub kuumaksete suurenemises juhul, kui Rumeenia leu vahetuskurss Šveitsi frangi suhtes langeb. Lisaks sisaldasid nende lepingute artikli 9 lõige 1 ja artikli 10 lõike 3 punkt 9 kahte tingimust, mis võimaldavad siis, kui kuumaksete tähtpäev on mööda lastud või kui laenuvõtja ei täida lepingust tulenevaid kohustusi, pangal laenuvõtja kontot debiteerida ja vajaduse korral konverteerida tema kontol olevad likviidsed vahendid lepingu valuutasse vahetuskursiga, mida pank asjaomasel päeval kohaldab. Nende tingimuste alusel jäi mis tahes vahetuskursi muutus ainuüksi laenuvõtja kanda.

10 Põhikohtuasja apellantide sõnul oli pank suuteline Šveitsi frangi vahetuskursi arengut ja kõikumisi ette nägema. Nad väidavad, et neid teavitati vahetuskursiriskist puudulikult, sest pank ei seletanud neile, et erinevalt teistest välisvaluutadest, mida kasutatakse laenude viitevaluutana, kõikus Šveitsi frangi vahetuskurss Rumeenia leu suhtes oluliselt.

11 Üldisemalt väidavad nad, et toodet esitleti neile kallutatult, asetades rõhu seda liiki toote ja kasutatava valuuta eelistele ning jättes samas esile toomata võimalikud riskid ja nende teostumise tõenäolisuse. Põhikohtuasja apellandid väidavad selles kontekstis, et kuna pank ei teavitanud neid nendest kõikumistest läbipaistvalt, rikkus ta oma teavitamise, hoiatamise ja nõustamise kohustusi ning samuti oma kohustust koostada lepingutingimused lihtsas ja arusaadavas keeles, et iga laenuvõtja saaks hinnata nende kohustuste ulatust, mis tema sõlmitavast lepingust tulenevad.

12 Leides, et tingimused, millega nähakse ette krediidi tagastamine Šveitsi frankides, kujutavad osas, milles nendega jäetakse vahetuskursirisk laenuvõtjate kanda, endast ebaõiglasi tingimusi, esitasid põhikohtuasja apellandid Tribunalul Bihorile (Bihori esimese astme kohus, Rumeenia) hagi, milles nad palusid sisuliselt tuvastada, et need tingimused on tühised, ning kohustada panka koostama uue maksegraafiku, milles laen on konverteeritud Rumeenia leudesse vahetuskursiga, mis kehtis põhikohtuasjas kõne all olevate krediidilepingute sõlmimise hetkel.

13 Tribunalul Bihor (Bihori esimese astme kohus) jättis hagi 30. aprilli 2015. aasta otsusega rahuldamata. See kohus leidis, et isegi kui selles lepingutingimuses, mis näeb ette krediidi tagastamine samas valuutas, milles see anti, ei olnud laenuvõtjatega eraldi kokku lepitud, ei olnud see ebaõiglane.

14 Põhikohtuasja apellandid esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Nad väidavad, et lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus oli tingitud Rumeenia leu vahetuskursi langusest Šveitsi frangi suhtes pärast lepingute sõlmimist ning et Euroopa Kohus ei ole kunagi teinud otsust sellist laadi küsimuse kohta oma otsustes, mis käsitlevad direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tõlgendamist seoses mõistega „oluline tasakaalustamatus“.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus juhib tähelepanu asjaolule, et käesoleval juhul on Šveitsi frangi vahetuskurss alates põhikohtuasjas kõne all olevate laenude andmisest oluliselt tõusnud ning et põhikohtuasja apellandid on kannatanud selle tagajärgede all. Seega on selle kohtu arvates vaja teada saada, kas pangal krediidilepingute sõlmimise hetkel lasunud teavitamiskohustuse raames pidi ta teavitama kliente Šveitsi frangi vahetuskursi võimalikust tulevikus aset leidvast langusest või tõusust, ja kas põhikohtuasjas kõne all olevas tingimuses pidid selleks, et seda saaks lugeda lihtsas ja arusaadavas keeles koostatuks direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, olema ära näidatud ka kõik tagajärjed, mis võivad mõjutada laenuvõtja makstavat hinda, näiteks vahetuskursirisk, mille see võis kaasa tuua.

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab seega, et on vaja selgitada, kuidas tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2, mis sätestab erandi selle direktiiviga rakendatud tarbijakaitsesüsteemi raames ette nähtud ebaõiglaste tingimuste sisulise kontrolli mehhanismist.

17 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulist tasakaalustamatust tuleb hinnata rangelt lepingu sõlmimise hetke seisuga või nii, et võib arvesse võtta ka asjaolu, et tarbija sooritus on perioodiliselt või pidevalt täidetava lepingu täitmise kestel muutunud vahetuskursi märkimisväärse kallinemise tõttu ülemäära koormavaks võrreldes lepingu sõlmimise hetkega?

2. Kas seda, et lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, tuleb mõista nõnda, et lepingutingimuses tuleb näidata ära ainult selle lepingusse lisamise põhjused ja toimemehhanism, või nõnda, et tuleb ära näidata ka kõik selle tingimuse võimalikud tagajärjed, millest võib sõltuda tarbija makstav hind, näiteks vahetuskursirisk, ning kas lähtudes direktiivist 93/13 võib asuda seisukohale, et panga kohustus teavitada klienti krediidi andmise hetkel hõlmab ainult krediidi tingimusi, see tähendab intressi, vahendustasusid ja tagatisi, mida laenuvõtjalt nõutakse, ning ei hõlma välisvaluuta võimalikku kallinemist või odavnemist?

3. Kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et väljendid „lepingu põhiobjekt“ ning „[hinna ja tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest]“ hõlmavad teenuseosutaja ja tarbija vahel välisvaluutas sõlmitud krediidilepingusse lisatud tingimust, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tuleb krediit tagastada samas valuutas?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

18 Pank vaidlustab eelotsuse küsimuste vastuvõetavuse. Ta leiab nimelt, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul ei ole vaja direktiivi 93/13 sätete tõlgendust põhikohtuvaidluse lahendamiseks ning et igal juhul on olemas juba selle valdkonna kohtupraktika, millest tulenevalt kõnealuste õigusnormide tõlgendus on praeguseks selge. Lisaks sellele on küsimused tema seisukohast sõnastatud nii, et nendega taotletakse tegelikult individuaalset lahendust, et lahendada konkreetselt põhikohtuasi.

19 Sellega seoses tuleb esmalt meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artikli 267 järgses menetluses, mis põhineb liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, vaid liikmesriigi kohtul pädevus põhikohtuasjas fakte tuvastada ja hinnata ning riigisisest õigust tõlgendada ja kohaldada. Samamoodi on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul kohtuasja eripärasid arvesse võttes õigus hinnata nii Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste vajalikkust kui ka asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud otsuse tegema (kohtuotsus, 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöö instrumendi raames, mida kujutab endast ELTL artiklis 267 ette nähtud menetlus, eeldatakse liidu õigust puudutavate eelotsuse küsimuste asjakohasust. Euroopa Kohus võib keelduda ELTL artikli 267 alusel esitatud liikmesriigi kohtu eelotsuse küsimusele vastamast vaid juhul, kui ei ole järgitud eelkõige kodukorra artiklis 94 sätestatud nõudeid eelotsusetaotluse sisu kohta või kui on ilmne, et liidu õigusnormi tõlgendamine või kehtivuse hindamine, mida liikmesriigi kohus taotleb, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või kui probleem on hüpoteetiline (kohtuotsus, 28.3.2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Käesoleval juhul piisab ühelt poolt, kui meenutada, et isegi kui on olemas Euroopa Kohtu praktika, millega kõnealune õigusküsimus lahendatakse, võivad liikmesriigi kohtud endiselt vabalt pöörduda Euroopa Kohtusse, kui nad seda vajalikuks peavad, ilma et asjaolu, et Euroopa Kohus on juba tõlgendanud sätteid, mille tõlgendamist taotletakse, takistaks Euroopa Kohtul uuesti otsustada (kohtuotsus, 17.7.2014, Torresi, C-58/13 ja C-59/13, EU:C:2014:2088, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

22 Teiselt poolt, kuigi väidetavalt ebaõiglaste tingimuste kvalifitseerimise üle otsustamine kohtuasjale eriomaseid asjaolusid arvesse võttes kuulub ainult eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevusse, on Euroopa Kohus siiski pädev tuletama direktiivi 93/13 sätetest – käesoleval juhul artikli 3 lõige 1 ja artikli 4 lõige 2 – kriteeriumid, mida liikmesriigi kohus võib või peab kohaldama, kui ta hindab lepingutingimusi nende sätete alusel (kohtuotsused, 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 48, ja 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 28).

23 Järelikult on käesolev eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Kolmas küsimus

24 Oma kolmanda küsimusega, millele on mõttekas vastata esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada saada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et mõisted „lepingu põhiobjekt“ ja „[hinna ja tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest]“ selle sätte tähenduses hõlmavad teenuseosutaja ja tarbija vahel välisvaluutas sõlmitud krediidilepingusse lisatud sellist tingimust, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tuleb krediit tagastada samas valuutas.

25 Alustuseks tuleb meenutada, et asjaolu, et liikmesriigi kohus on oma eelotsusetaotluses viidanud teatavatele liidu õiguse sätetele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kõiki tõlgenduselemente, mis võivad olla tema menetluses oleva kohtuasja lahendamisel tarvilikud, ja seda olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile oma küsimustes viidanud või mitte (kohtuotsused, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 71, ja 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, punkt 45).

26 Käesoleval juhul on Rumeenia valitsus ja pank oma kirjalikes seisukohtades viidanud võimalusele, et põhikohtuasjas kõne all olev tingimus on pelgalt Rumeenia tsiviilkoodeksi artiklis 1578 ette nähtud monetaarse nominalismi põhimõtte väljendus, mistõttu see tingimus ei kuulu direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 alusel selle direktiivi kohaldamisalasse.

27 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõige 2 näeb direktiivi kohaldamisalast ette erandi tingimuste puhul, mis põhinevad kohustuslikel õigus- või haldusnormidel (kohtuotsus, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 76; vt selle kohta ka kohtuotsus, 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 25).

28 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et selle erandi kohaldamiseks peab olema täidetud kaks tingimust. Esiteks peab lepingutingimus põhinema õigus- või haldusnormil ning teiseks peab asjaomane norm olema kohustuslik (kohtuotsus, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 78).

29 Selgitamaks välja, kas konkreetne lepingutingimus jääb välja direktiivi 93/13 kohaldamisalast, peab liikmesriigi kohus seega kontrollima, kas asjaomane tingimus põhineb riigisisese õiguse normidel, mida kohaldatakse lepingupoolte vahel, olenemata nende tahtest, või riigisisese õiguse dispositiivsetel normidel, mida kohaldatakse teise võimalusena, see tähendab juhul, kui pooled ei ole konkreetses küsimuses teisiti kokku leppinud (vt selle kohta kohtuotsused, 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 26, ja 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 79).

30 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 59, peab käesoleval juhul eelotsusetaotluse esitanud kohus asjaomaste laenulepingute laadi, ülesehitust ja sätteid ning nende õiguslikku ja faktilist konteksti arvestades hindama, kas põhikohtuasjas kõne all olev tingimus, mille kohaselt tuleb krediit tagastada samas valuutas, milles see anti, põhineb riigisisestel kohustuslikel õigusnormidel direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

31 Kõnealuseid vajalikke kontrolle tehes peab liikmesriigi kohus võtma arvesse asjaolu, et arvestades eeskätt direktiivi eesmärki, milleks on tarbijate kaitse müüjate ja teenuseosutajate ning tarbijate vahelistesse lepingutesse lisatud ebaõiglaste tingimuste eest, tuleb direktiivi artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit tõlgendada kitsalt (vt selle kohta kohtuotsus, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 77).

32 Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks tuvastama, et põhikohtuasjas kõne all olev tingimus ei kuulu selle erandi kohaldamisalasse, peab ta järgmiseks analüüsima, kas see on hõlmatud mõistega „lepingu põhiobjekt“ või „[hinna ja tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest]“ direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses.

33 Ehkki selleks analüüsiks on pädev üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohus, nagu sai meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 22, peab Euroopa Kohus siiski tuletama sellest sättest kriteeriumid, mida tuleb selle analüüsi raames kohaldada.

34 Sellega seoses on Euroopa Kohus sedastanud, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikega 2 nähakse ette erand sellisest ebaõiglaste tingimuste sisulise kontrolli mehhanismist, nagu on ette nähtud direktiiviga rakendatud tarbijakaitsesüsteemi raames, ning et seetõttu tuleb seda sätet tõlgendada kitsalt (vt selle kohta kohtuotsused, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 42, ja 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 31). Lisaks tuleb direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 sisalduvaid väljendeid „lepingu põhiobjekt“ ja „[hinna ja tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest]“ tavaliselt kogu Euroopa Liidu piires tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning selline tõlgendus tuleb leida sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki arvestades (vt selle kohta kohtuotsus, 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 50).

35 Seoses nende lepingutingimuste kategooriaga, mis kuuluvad mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses, on Euroopa Kohus juba sedastanud, et neid tuleb mõista tingimustena, mis määravad kindlaks lepingukohased põhisoorituse ja mis lepingut sellisena iseloomustavad (kohtuotsused, 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 34, ja 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 33).

36 Seevastu tingimused, mis on lepingulise suhte põhiolemust määratlevate tingimustega võrreldes kõrvalist laadi, ei saa kuuluda mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla kõnealuse sätte tähenduses (kohtuotsused, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 50, ja 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 33).

37 Käesoleval juhul näivad Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku mitu dokumenti viitavat sellele, et selline tingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis on lisatud teenuseosutaja ja tarbija vahel välisvaluutas sõlmitud krediidilepingusse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tuleb krediit tagastada samas valuutas, kuulub mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses.

38 Sellega seoses tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et krediidilepinguga kohustub laenuandja peamiselt andma laenuvõtja käsutusse teatava rahasumma ja laenuvõtja omalt poolt kohustub peamiselt selle summa – enamasti koos intressidega – ettenähtud maksegraafiku kohaselt tagastama. Sellise lepingu põhisooritused on seega seotud teatava rahasummaga, mis peab olema määratletud lepingus ette nähtud laenu andmise ja tagastamise vääringus. Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 46 ja järgmistes punktides, on asjaolu, et krediit tuleb tagastada teatavas konkreetses vääringus, seega põhimõtteliselt seotud mitte mingi kõrvalise tagastamisviisi, vaid võlgniku kohustuse olemuse endaga, ning kujutab endast seega laenulepingu põhielementi.

39 Tõsi, Euroopa Kohus asus 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsuse Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) punktis 59 seisukohale, et väljend „lepingu põhiobjekt“ hõlmab tingimust, mis on lisatud teenuseosutaja ja tarbija vahel välisvaluutas sõlmitud laenulepingusse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt kohaldatakse laenu tagasimaksete arvutamisel asjaomase valuuta müügikurssi, ainult siis, kui on tuvastatud, et kõnealune tingimus määrab kindlaks lepingukohase põhisoorituse, mis lepingut sellisena iseloomustab; viimast peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

40 Nagu pealegi meenutas eelotsusetaotluse esitanud kohus, olid 30. aprilli 2014. aasta otsuse Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) aluseks olevas kohtuasjas laenulepingud küll sõlmitud välisvaluutas, ent laen tuli tagastada riigi valuutas panga kohaldatava välisvaluuta müügikursi alusel; põhikohtuasjas tuli laenud aga tagastada samas välisvaluutas, milles need anti. Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 51, ei saa aga välisvaluuta põhjal indekseeritud krediidilepinguid samastada selliste välisvaluutas krediidilepingutega, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

41 Kõigi nende kaalutlustega arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ selle sätte tähenduses hõlmab sellist lepingutingimust, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis on lisatud välisvaluutas sõlmitud laenulepingusse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tuleb laen tagastada samas välisvaluutas, milles see anti, kui see tingimus määrab kindlaks kõnealust lepingut iseloomustava põhisoorituse. Sellest tulenevalt ei saa kõnealust tingimust käsitada ebaõiglasena, kui see on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.

Teine küsimus

42 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada saada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nõue, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tähendab, et sellises krediidilepingu tingimuses, mille kohaselt krediit tuleb tagastada samas välisvaluutas, milles see anti, tuleb näidata ära ainult selle lepingusse lisamise põhjused ja toimemehhanism, või tuleb selles ära näidata ka kõik selle tingimuse võimalikud tagajärjed tarbija makstavale hinnale, näiteks vahetuskursirisk, ning kas sellest direktiivist lähtudes hõlmab panga kohustus teavitada laenuvõtjat krediidi andmise hetkel ainult krediidi tingimusi, see tähendab intressi, vahendustasusid ja tagatisi, mis laenuvõtja peab seadma, ning ei hõlma välisvaluuta võimalikku kallinemist või odavnemist.

43 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba sedastanud, et selges ja arusaadavas keeles koostamise nõue on kohaldatav ka juhul, kui tingimus on hõlmatud mõistega „lepingu põhiobjekt“ või mõistega „[hinna ja tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest]“ direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 68). Selles sättes nimetatud tingimuste ebaõiglast iseloomu ei hinnata ainult juhul, kui pädev liikmesriigi kohus leiab pärast juhtumipõhist uurimist, et müüja või teenuseosutaja on need koostanud lihtsas ja arusaadavas keeles (kohtuotsus, 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punkt 32).

44 Euroopa Kohus on seoses direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tuleneva lepingutingimuste läbipaistvuse nõudega rõhutanud, et seda nõuet, mida on meenutatud ka kõnealuse direktiivi artiklis 5, ei saa taandada nende tingimuste pelgale arusaadavusele vormilises ja grammatilises mõttes, vaid vastupidi – kuivõrd direktiiviga rakendatud kaitsesüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuseosutajaga nõrgemal positsioonil ja seda eeskätt teabe osas, siis tuleb kõnealust lepingutingimuste selges ja arusaadavas keeles koostamise nõuet ja seega läbipaistvuse nõuet mõista laialt (vt selle kohta kohtuotsused, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 71 ja 72, ning 9.7.2015, Bucura, C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 52).

45 Seega tuleb nõuet, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, mõista nii, et leping peab lisaks kirjeldama läbipaistavalt selle mehhanismi konkreetset toimimist, millele kõnealune tingimus viitab, ning vajaduse korral selle mehhanismi ja teistes tingimustes kehtestatud mehhanismide vahelist suhet, nii et asjaomasel tarbijal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik ette näha sellest tingimusest talle tulenevaid majanduslikke tagajärgi (kohtuotsused, 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 75, ja 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, punkt 50).

46 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama seda küsimust, võttes arvesse kõiki asjaomaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas reklaammaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu üle peetud läbirääkimistel andis (vt selle kohta kohtuotsus, 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, punkt 75).

47 Konkreetsemalt peab liikmesriigi kohus lepingu sõlmimisega seonduvaid kõiki asjaolusid arvesse võttes kontrollima, kas konkreetsel juhul tehti tarbijale teatavaks kõik asjaolud, mis võivad mõjutada tema kohustuse ulatust ning võimaldavad tal hinnata eeskätt oma laenu kogumaksumust. Selle kontrolli raames on otsustava tähtsusega esiteks see, kas tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, nii et keskmisel tarbijal – see tähendab piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikul ning arukal tarbijal – on võimalik hinnata viidatud maksumust, ning teiseks see, kas krediidilepingus on jäetud ära toomata teave, mida lepingu objektiks oleva kauba või teenuste laadist tulenevalt käsitatakse olulisena (vt selle kohta kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura, C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 66).

48 Pealegi on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt enne lepingu sõlmimist saadud teave lepingutingimuste ja lepingu sõlmimise tagajärgede kohta tarbija jaoks ülimalt oluline. Eeskätt just selle teabe alusel otsustab tarbija, kas ta soovib end müüja või teenuseosutaja poolt eelnevalt

koostatud tingimustega siduda (kohtuotsused, 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 44, ja 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 50).

49 Käesoleval juhul tuleb seoses selliste valuutas laenulepingutega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, rõhutada nii nagu Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu oma 21. septembri 2011. aasta soovituses ESRN/2011/1 välivääringus laenude kohta (ELT 2011, C-342, lk 1), et finantseerimisasutused peavad andma laenuvõtjatele piisava teabe, et võimaldada neil teha ettevaatlikke ja teadlikke otsuseid, kusjuures teave peab hõlmama vähemalt mõju, mida võib maksetele avaldada laenuvõtja asukoha liikmesriigi seadusliku maksevahendi oluline odavnemine ja välisriigi intressimäära tõus (Soovitus A – laenusaajate riskiteadlikkus, punkt 1).

50 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 66 ja 67, tuleb esiteks laenuvõtjat selgelt teavitada sellest, et kui ta kirjutab alla välisvaluutas sõlmitavale laenulepingule, võtab ta vahetuskursiriski, mida tal võib olla majanduslikult raske kanda juhul, kui langeb selle vääringu kurss, milles ta oma tulu saab. Teiseks peab teenuseosutaja, käesoleval juhul pank, selgitama vahetuskursi võimalikke muutusi ning välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega seonduvaid riske eeskätt olukorras, kus laenuvõtjast tarbija ei saa tulu selles valuutas. Seega peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas teenuseosutaja on esitanud asjaomastele tarbijatele kogu asjaomase teabe, mis võimaldab neil hinnata sellise tingimuse majanduslikke tagajärgi oma finantskohustustele, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

51 Eelnevaga arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nõue, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tähendab, et krediidilepingute puhul peavad finantseerimisasutused esitama laenuvõtjatele piisava teabe, et võimaldada neil teha ettevaatlikke ja teadlikke otsuseid. Sellega seoses tuleb täheldada, et see nõue eeldab, et tarbija mõistaks tingimust, mille kohaselt tuleb laen tagastada samas välisvaluutas, milles see anti, korraga nii vormilisest kui ka grammatilisest küljest, ning et ta saaks lisaks aru ka selle konkreetsest ulatusest selles mõttes, et keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, peab olema võimalik teada mitte üksnes seda, et välisvaluuta, milles laenuleping sõlmiti, võib kallineda või odavneda, vaid ka hinnata niisuguse tingimuse majanduslikke tagajärgi oma finantskohustustele – tagajärgi, mis võivad olla märkimisväärsed. Selles osas vajaliku kontrolli peab teostama liikmesriigi kohus.

Esimene küsimus

52 Esimese küsimusega, millele on mõttekas vastata viimasena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada, kas olulist tasakaalustamatust, mille ebaõiglane tingimus tingib lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vahel direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, tuleb hinnata üksnes lepingu sõlmimise hetke seisuga.

53 Euroopa Kohus on sellega seoses juba sedastanud, et hindamaks, kas lepingutingimust tuleb käsitada ebaõiglasena, peab liikmesriigi kohus võtma vastavalt direktiivi 93/13 artiklis 4 sätestatule arvesse lepingu objektiks oleva kauba või teenuse laadi ning tuginema „lepingu sõlmimisel“ esinenud lepingu sõlmimisega seonduvatele kõigile asjaoludele (vt selle kohta kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura, C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 78, 80 ja 82, tuleneb sellest, et lepingutingimuse ebaõiglast laadi tuleb hinnata selle hetke seisuga, mil asjaomane leping sõlmiti, võttes arvesse kõiki asjaolusid, millest teenuseosutaja võis sel hetkel teadlik olla ning mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist, kuivõrd lepingutingimus võib tingida lepingupoolte vahelise tasakaalustamatuse, mis ilmneb alles lepingu täitmise käigus.

55 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas kõne all olev tingimus, mis oli lisatud välisvaluutas sõlmitud laenulepingutesse, näeb ette, et laenu kuumaksed tuleb teha selles samas valuutas. Selline tingimus paneb olukorras, kus riigi vääringu kurss selle valuuta suhtes langeb, vahetuskursiriski tarbijale.

56 Sellega seoses peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama – võttes arvesse põhikohtuasja kõiki asjaolusid ning eeskätt teenuseosutaja, kelleks on käesoleval juhul pank, vahetuskursi võimaliku muutumise ja välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega kaasnevate riskidega seonduvaid teadmisi ja teavet – esiteks heausksuse nõude võimalikku täitmata jätmist ja teiseks võimaliku olulise tasakaalustamatuse esinemist direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

57 Selgitamaks välja, kas selline tingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kutsub vastuolus heausksuse tingimusega esile lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, peab liikmesriigi kohus viimaks kontrollima, kas teenuseosutaja võis tarbijat ausalt ja õiglaselt koheldes mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides (vt selle kohta kohtuotsus, 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punktid 68 ja 69).

58 Eelnevat arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et lepingutingimuse ebaõiglast laadi tuleb hinnata asjaomase lepingu sõlmimise hetke seisuga, võttes arvesse kõiki asjaolusid, millest teenuseosutaja võis sel hetkel teadlik olla ning mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama – võttes arvesse põhikohtuasja kõiki asjaolusid ning eeskätt teenuseosutaja, kelleks on käesoleval juhul pank, vahetuskursi võimaliku muutumise ja välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega kaasnevate riskidega seonduvaid teadmisi ja teavet – võimaliku tasakaalustamatuse esinemist selle sätte tähenduses.

Kohtukulud

59 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ selle sätte tähenduses hõlmab sellist lepingutingimust, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis on lisatud välisvaluutas sõlmitud laenulepingusse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tuleb laen tagastada samas välisvaluutas, milles see anti, kui see tingimus määrab kindlaks kõnealust lepingut iseloomustava põhisoorituse. Sellest tulenevalt ei saa kõnealust tingimust käsitada ebaõiglasena, kui see on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.**

2. **Direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nõue, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tähendab, et krediidilepingute puhul peavad finantseerimisasutused esitama laenuvõtjatele piisava teabe, et võimaldada neil teha ettevaatlikke ja teadlikke otsuseid. Sellega seoses tuleb täheldada, et see nõue eeldab, et tarbija mõistaks tingimust, mille kohaselt tuleb laen tagastada samas välisvaluutas, milles see anti, korraga nii vormilisest kui ka grammatilisest küljest, ning et ta saaks lisaks aru ka selle konkreetsest ulatusest selles mõttes, et keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, peab olema võimalik teada mitte üksnes seda, et välisvaluuta, milles laenuleping sõlmiti, võib kallineda või odavneda, vaid ka hinnata niisuguse tingimuse majanduslikke tagajärgi oma finantskohustustele – tagajärgi, mis võivad olla märkimisväärsed. Selles osas vajaliku kontrolli peab teostama liikmesriigi kohus.**

3. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et lepingutingimuse ebaõiglast laadi tuleb hinnata asjaomase lepingu sõlmimise hetke seisuga, võttes arvesse kõiki asjaolusid, millest teenuseosutaja võis sel hetkel teadlik olla ning mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama – võttes arvesse põhikohtuasja kõiki asjaolusid ning eeskätt teenuseosutaja, kelleks on käesoleval juhul pank, vahetuskursi võimaliku muutumise ja välisvaluutas laenulepingu sõlmimisega kaasnevate riskidega seonduvaid teadmisi ja teavet – võimaliku tasakaalustamatuse esinemist selle sätte tähenduses.

Allkirjad